

Emperyalizm ve Küresel Ekonomi Politik

Alex Callinicos

Çeviren: İlkey Ata

phoenix

İçindekiler

Önsöz ve Teşekkür	7
Giriş: Kuram İmparatorluğu, İmparatorluk Kuramları	15
0.1 Marksizm ve Emperyalizm	18
02. Kuram Gereksinimi.....	24
0.3 Günümüzde Emperyalizm ve Küresel Ekonomi Politik.....	38
Bölüm I Kuram	
1 Klasiklerin Mirası	55
1.1. Marx'ın Kapital'ine Devam	55
1.2 Luxemburg'un Yaratıcı Yanılgısı.....	75
1.3 Lenin-Buharin Sentezi	85
1.4 Örgütlü Kapitalizm ve Ekonomik Krizler	104
1.5 Ultra-Emperyalizmin Hayaletleri	120
2 Kapitalizm ve Devletler Sistemi	129
2.1 Emperyalizm Kuramını Yeniden Düşünmek	129
2.2 Devletler Sistemini Kavramsallaştırmak	140
2.3 Menfaatler ve İdeolojiler.....	177

Bölüm II Tarih

3 Kapitalizm ve La Longue Durée	193
3.1 Kapitalizm Nedir?	193
3.2 Piyasalar ve İmparatorluklar	214
3.3 Kapitalist İktidarın Temel Direkleri	231
4 Emperyalizm Çağları	257
4.1 Emperyalizmi Dönemselleştirmek.....	257
4.2 Klasik Emperyalizm (1870-1945)	270
4.2.1 Liberal Bir Dünya Ekonomisi	270
4.2.2 Ekonomik ve Siyasi Bakımdan Çok Kutuplu Bir Dünya. 274	
4.2.3 Ülkesel (Territorial) Genişleme	284
4.2.4 Askeri Rekabet ve Devlet Kapitalizmi	293
4.2.5 Irk ve İmparatorluk	303
4.3 Süper Güç Emperyalizmi (1945-1991).....	308
4.3.1 Açık Kapı Emperyalizmi	308
4.3.2 Ekonomik ve Jeopolitik Rekabetteki Kısmi Ayrışma....	317
4.3.3 Üçüncü Dünya – Kötücül İhmal ve Kısmi Sanayileşme. 333	
5 Günümüzde Emperyalizm ve Küresel Ekonomi Politik.....	349
5.1 Amerikan Emperyalizminin Özgünlüğü	349
5.2 Küresel Kapitalizm Tepe Noktasına Ulaştı mı?	367
5.2.1 Yerleşikleşmiş Eşitsiz Gelişme	370
5.2.2 Süreğen Bir Karlılık Krizi	381
5.2.3 Küresel Ekonomik Gücün Yeniden Dağıtılması	385
5.2.4 Sürmekte Olan Jeopolitik Rekabet.....	395
Dizin	421

Önsöz ve Teşekkür

Emperyalizm, birçok insan için şaşırtıcı biçimde Soğuk Savaş'tan sağ salim çıktı. Daha da önemlisi, George W. Bush'un başkanlığı gibi bir badireyi atlattı. Dolayısıyla emperyalizm meselesi önemli bir konudur. Şanslıyım ki bu konuyu tam anlamıyla Marksist emperyalizm kuramının muhteşem rönesansı olarak değerlendirilebilecek bir dönemde kaleme aldım. Böylelikle düşüncelerimi, Marksist kuramın bu canlanışına katkıda bulunan başlıca isimlerin birçoğuyla diyalog halinde –ve kimi zaman fikir ayrılığı içinde- geliştirebildim. Çoğunlukla neoliberal küreselleşme ve emperyal savaş karşıtı çağdaş hareketler tarafından organize edilen çeşitli sosyal forumlar, kongreler ve konferanslar sayesinde Gilbert Achcar, Samir Amin, Giovanni Arrighi, Daniel Bensai'd, Bob Brenner, Frank Deppe, Peter Gowan, Michael Hardt, David Harvey, David McNally, Toni Negri, Leo Panitch ve Claude Serfati ile tartışabilme ve onlardan öğrenebilme fırsatını yakalayabildim.

Ayrıca Bu kitabın ikinci bölümünün konusunu oluşturan düşünceyi –kapitalizm ve uluslararası devlet sistemi arasında kaçınılmaz bir ilişki olduğu savı- *Cambridge Review of International Affairs*'ın (CRIA) da aralarında olduğu çeşitli forumlarda sunma imkânı buldum. Bu derginin editörlerine,

özellikle de CRIA'nın sayfalarında Marksizm, uluslararası ilişkiler ve eşitsiz ve bileşik gelişmeye ilişkin çok daha geniş kapsamlı bir tartışmayı organize eden ve aynı zamanda bu tartışmaya katkıda bulunan Alex Anievas'a minnettarım. Bunların yanı sıra, Birmingham, Cambridge, London Metropolitan ve Nottingham üniversiteleri ile Goldsmiths College'da düzenlenen seminerlerde ve İngiliz Uluslararası Çalışmalar Birliği Tarihsel Sosyoloji Grubu ile Ankara'da, Orta Doğu Teknik Üniversitesi 7. Uluslararası İlişkiler Konferansı'nda düşüncelerimi sunma fırsatı verilmesi bana çok yardımcı oldu. Katkısı olan herkese, belki de yazım ve içeriğe ilişkin dikkatli eleştirileri için bilhassa Gonso Pozo-Martin'e teşekkürlerimi sunarım.

Kitabın taslak halini okuyan Sam Ashman, Chris Harman, Nigel Harris, Justin Rosenberg, Andrew Wright ve isimsiz bir kitap eleştirmeni gerçekten de çok faydalı yorumlarda bulundu. Ben bu kitabı yazarken, kendi araştırmalarıyla meşgul olan Sam ve Andrew'ın bulgularından bazıları benim argümanlarımla örtüşmekteydi; çalışmalarının bana sağladığı entelektüel destek için her ikisine de minnettarım. Justin'le yaptığımız keyif verici yazışmalar ve sohbetler müthiş derecede teşvik edici oldu. Chris ile Nigel kitaba ilişkin en detaylı ve haşın yorumları yazarak biz eski yoldaşların, üçümüzün de merhum Tony Cliff'ten aldığımız güçlü entelektüel eğitimi yitirmeden siyasi olarak birbirinden uzaklaşabileceğini gösterdi. Bilhassa Nigel'ı tümüyle yanlış olduğunu düşündüğü fikirler silsilesine bağlı kalarak gösterdiği sabrından ve nezaketinden ötürü takdir ediyorum.

Emperyalizm konusunda kısa bir kitap yazmamı öneren *Polity*'den David Held, beklediğinden çok daha uzun bu kitabı sineye çekti. Hem David'e hem de Clare Ansell, Helen Gray

ile Sarah Lambert'a kitabın yayınlanmasına rehberlik ettikleri için minnettarım.

Ancak en büyük teşekkürü Sam Ashman'a borçluyum. Kitapta kaleme aldığım konuların birçoğunu onunla gece gündüz durmaksızın konuştuk. Sam'e sadece entelektüel açıdan değil, aynı zamanda oldukça stresli zamanlarımda sağladığı destek için de büyük şükran borçluyum.

Şükranlarımın göstergesi olarak bu kitabı ona ithaf ediyorum.

Türkçe Baskı'ya Önsöz

Emperyalizm ve Küresel Ekonomi Politik, klasik Marksist emperyalizm kuramının yeniden ifade edilmesine yönelik bir teşebbüstür. Kitap, bu kuramın alevlendirdiği tartışmaları göz önüne almakta, fakat bunları devlet ve uluslararasına ilişkin daha geniş bir Marksist tartışmayla ilişkilendirmekte ve bunların analizini ekonomik bir sistem olarak kapitalizmin tarihi içinde konumlandırmaktadır. Kitabın temel iddiası, ondan bağımsız olarak geliştirilmekle beraber David Harvey'nin *Yeni Emperyalizm*'deki savıyla paralellik göstermektedir: Modern kapitalist emperyalizm, ekonomik ve jeopolitik rekabetin bileşkesinden oluşmaktadır.

Emperyalizm ve Küresel Ekonomi Politik, her ne kadar Marksist kurama ilişkin bir çalışma olsa da Harvey'in kitabı gibi, içerdiği analizin geliştirildiği siyasal konjonktürün izlerini yoğun bir şekilde taşımaktadır. Söz konusu konjonktürdeki hâkim etken, Tony Blair idaresindeki İngiltere'nin keskin bir biçimde desteklediği George W. Bush yönetiminin ABD'nin askeri gücünü Washington'un Orta Doğu hâkimiyetini sağlamlaştırma ve böylece ABD'nin küresel hegemonyasını kalıcılaştırma çabasıydı. Kitabın yazıldığı 2008 yılında bu projenin

başarısızlıkla sonuçlandığı ve dahası, dünya kapitalizminin uzun yıllardan beri yaşadığı en ciddi krize girdiği ayan beyan ortaya çıkmıştır.

Kitabın ilk yayınladığı 2009 yılından bu yana yaşanan gelişmeler *Emperyalizm ve Küresel Ekonomi Politik*'te geliştirdiğim analizleri doğrulamıştır. Barack Obama'nın başkanlığı, Irak yenilgisinin ardından ABD gücünün çöküşüne ilişkin yaygın algıyı yönetme çabasıyla ve Marksist iktisatçı Michael Roberts'ın "Uzun Buhran" şeklinde adlandırdığı bağlam içinde karakterize olmuştur. Bu bağlamın içerdiklerinin anlaşılması dikkatli çözümlenmeler gerektirmektedir: Yeni Çin "süpergücü" ile diğer BRIC ülkelerinin ABD'nin yerini aldığı yönündeki iddialar son derece abartılıdır. Kitabın sonuç bölümünde ABD'nin devam eden hegemonyası ile önde gelen kapitalist devletlerin birbirleriyle yaşadığı kırılmalar arasındaki karmaşık ilişkiyi vurguluyorum; bu değerlendirme günümüzde de geçerliliğini sürdürmektedir.

Bununla birlikte, emperyalistler arası rekabette 2007-8 finansal çöküşünden sonra yaşanan artış oldukça çarpıcıdır. En başta, yüksek büyüme oranı ve Amerikan ekonomisindeki durgunluk sayesinde nispi gücü hızla artan Çin, Doğu Asya bölgesinde giderek daha etkili hala gelmektedir. ABD bu duruma, Amerika'nın Asya'ya yönelik diplomasisi ile imkan ve kabiliyetlerini içeren Obama'nın "pivot" politikasının yanı sıra Japonya, Vietnam ve Filipinler gibi komşu devletlerin Çin'in eylemlerinden duyduğu korkuları sömürerek karşılık verdi. Ne var ki bu yeni yönelim, Washington'ın dikkatini çevirdiği diğer istekleri ile kaynak meselelerinin yarattığı engellere takılmıştır. Rusya mevcut koşullardan istifade ederek "yakın çevre"sinde gücünü göstermiştir – ilk önce 2008 yılında Gürcistan'da ve şimdi de Ukrayna'da. Bu krizlerden ikincisi, içe-

ride yaşadığı ekonomik çöküş ile yetersiz liderlerinin ABD'nin küresel kapitalizmi yönetme becerisini zayıflattığı Avrupa Birliği'nin genişlemesini karmaşıklaştırarak olumsuz bir biçimde etkilemiştir. Son olarak, Bush'un savaşlarının mirası ABD'yi zapt etmeye devam etmektedir. Nitekim ABD Afganistan'da yenilgiye uğramakla kalmamış, aynı zamanda, kaleme aldığım gibi Irak da Sünni bölgelerde Nuri el-Maliki'nin mezhepçi ve otoriter rejimine karşı gelişen güçlü tepkiler yüzünden parçalanmaya yaklaşmıştır.

Bu gelişmeler, emperyalizmin, ABD'nin tek taraflı egemenliği olarak değil, kapitalist bir devletler çoğulluğunun üstünlük için mücadele ettiği bir ekonomik ve jeopolitik rekabet sistemi olarak anlaşılmasının önemini doğrulamaktadır. Öte yandan, bu sisteme tabandan meydan okuyabilecek anti-emperyalist bir hareket konusundaki beklentilerimiz pek iç açıcı değil. 2003 yılında gerçekleşen savaş karşıtı büyük gösteriler ne yazık ki sönümlenmiş bir hatıra haline geldi. Bu kitap yazıldıktan sonra yaşanan en önemli siyasal gelişme 2011 yılında Tunus ve Mısır'dan başlayarak tüm Arap dünyasını etkisi altına alan, Madrid ve New York'a kadar önemli yankılar uyandıran devrimci dalga oldu. Bu devrimler, bilhassa Mısır'daki darbe ve Suriye'deki katliam gibi ciddi engellerle karşılaşmışsa da Marx'ın ihtiyar köstebeğinin hala işbaşında olduğunu göstermektedir.

Hayli yakınlık duyduğum bir ülke olan Türkiye'deki okurların kitabı faydalı bulacağını umuyorum.

Alex Callinicos
Haziran 2014

Giriş: Kuram İmparatorluğu, İmparatorluk Kuramları

İmparatorluk, büyük bir şiddetle geri döndü.¹ Bu durum büyük ölçüde emperyalizmin son birkaç yıldır kendini bizlere giderek daha fazla dayatmasından; kan ve çığlıgın, sömürgeci seferler ile büyük finansal ve ticari manevraların hala tam olarak kaçınılamaz ve inkâr edilemez olmasından kaynaklanıyor. Ne var ki, tarihçilerin belirttiği gibi imparatorluklar çoğunlukla öyle olduklarını kabul etmezler, ama işte şimdi ABD’de, en dikkat çekici haliyle George W. Bush hükümetleri döneminde görülen belirgin bir söylemsel değişim var. Gazeteci Ron Suskind, 2002 yazında Irak’a karşı çalınan savaş davullarının sesi giderek daha da yükselirken “Bush’un kıdemli bir danışmanı” ile yaptığı dikkate değer bir görüşmeyi aktarmıştı:

Yardımcı, benim gibi adamların, “çözümlerin, görülebilir gerçekliklerin akla uygun bir şekilde incelenmesinden doğduğuna inanan insanlar” şeklinde tanımladığı ve “gerçekliğe dayalı topluluk” diye isimlendirdikleri grup içinde yer aldığını söyledi. Başımı sallayarak aydınlanma ilkeleri ve deneycilik hakkında

---

¹ Giriş kısmının içeriği, 15 Ekim 2007 tarihinde King’s College London’da verdiğim açılış dersine dayanmaktadır.

bir şeyler mırıldandım. Sözümü kesti. “Dünya kesinlikle artık bu şekilde işlemiyor” diye devam etti. “Şimdi bir imparatorluğuz ve bir eylemde bulunduğumuz zaman kendi gerçekliğimizi yaratıyoruz. Ve siz o gerçekliği istediğiniz gibi akla uygun bir biçimde irdelerken biz tekrar bir eylemde bulunup onları da irdelleyebileceğiniz başka yeni gerçeklikler yaratacağız ve işler bu şekilde hallolacak. Biz tarihin eyleyicileriyiz ve siz, siz hepiniz sadece bizim yaptıklarımızı inceleyecek kimseler olarak kalacaksınız.”²

Bu sözler, kısa süre sonra Irak’ın ABD ve müttefikleri tarafından işgaline karşı oluşan silahlı direnişin intikamıyla karşılaşacak bir kibirle aksetti. Ancak Amerika’yı açık bir biçimde imparatorluk olarak tasarlama isteği hiçbir şekilde tek başına genç Bush’un idaresinde ABD’nin küresel politikasını yönlendiren muhafazakâr milliyetçiler ve yeni muhafazakârlara hasredilemez. Başkan Jimmy Carter’ın Ulusal Güvenlik Danışmanlığını yapan, Bill Clinton hükümetlerinde etkili bir figür olan ve Irak macerasının şiddetle eleştiren Zbigniew Brzezinski de 1990’lı yıllarda dünyayı tam olarak emperyal terimlerle resmetmeye hevesliydi:

Amerika’nın küresel üstünlüğü her ne kadar önceki imparatorluklara göre daha bölgesel bir alanla sınırlı kalsa da bazı yönlerden onları andırıyor. Bu imparatorlukların gücü; vassallar, haraçgözarlar, hamilik yapılan devletler ve koloniler ile genellikle barbar olarak görülenlerin dışında kalanlardan oluşan hiyerarşiye dayanıyordu. İçinde bulunduğumuz zamana ait olmayan bu terminolojiyi bugün Amerikan yürüngesinde olan bazı devletler için kullanmak bir dereceye kadar uygunsuz olmayacaktır.³

---

² R. Suskind, “Without a Doubt”, *New York Times Magazine*, 17 Ekim 2004.

³ Z. Brzezinski, *The Grand Chessboard* (New York, 1998), s. 10.

İçinde bulunduğumuz zamanı imparatorluk dizgesi vasıtasıyla algılamaya yönelik isteklilik de günümüz akademi camiasını karakterize eden önemli bir özelliktir. Enerjik ve hırslı bir iktisat tarihçisi olan muhafazakâr parti üyesi Niall Ferguson “Anglo-küreselleşme” diye adlandırdığı konuya hâlihazırda iki kitap verdi. Bu kitaplardan birincisi, “serbest piyasaları, hukukun egemenliğini, sermayedarların korunmasını ve kabaca dünyanın dörtte birinde yer alan görece yozlaşmamış hükümetleri kabul ettiren bir aktör olarak” Britanya İmparatorluğu’nu övmektedir.⁴ İkincisi, (Ferguson’un “ekonomik küreselleşmenin siyasi muadili” olarak tanımladığı) “liberal imparatorluk” namına durumu tekrarlayarak dünyanın “başarısız devletleri” için “tek umudun”, “iktisadi kalkınma bakımından zaruri olan temel kurumsal altyapıları inşa etme edebilecek yabancı güçlerin müdahalesi” olarak görüldüğünü vurguluyor. Her ne kadar Amerikan siyaset kültürünün bu türde bir rolü sürdürebilmesi için gerekli kaynaklara sahip olup olmadığı konusunda şüpheli olsa da Ferguson’a göre, Britanya’nın doğurduğu “emperyal küreselleşme”yi sürdürme konusundaki tek aday ABD’dir.⁵

Ferguson, Anglo-Amerikan yönetici sınıfının bilinçaltına derinlemesine yerleşmiş olan ve sık sık daha güncel meselelerle birleşen Britanya hegemonyasına yönelik özlemi dile getirme konusunda kesinlikle yalnız değildir. Başka türlü, modern Britanya merkez-solunun (özne ve nesne, tatminkâr bir Hegelci yöntemle tatmin edici şekilde birbirine ayna tutmaktadır) zeki ve ılımlı bir tarihçisi olan Peter Clarke’nın emeklili-

---

⁴ N. Ferguson, *Empire: How Britain Made the Modern World* (Londra, 2003), s. xxi.

⁵ N. Ferguson, *Colossus: The Rise and Fall of the American Empire* (Londra, 2004), s. 183, 193.

ğinde *The Last Thousand Days of the British Empire* [Britanya İmparatorluğu'nun Son Bin Günü] adını verdiği devasa kitabıyla Gibbon'u taklit etmesini nasıl açıklayabiliriz? Ne var ki, Clarke ve Ferguson'un herkesçe bilinen monografaları, çok daha büyük akademik bir buzdağının sadece görünen ucudur. İngilizce konuşulan ülkelerdeki beşeri bilimler son yıllarda, kendini öncelikli olarak Avrupa sömürge imparatorlukları ve bu imparatorlukların akıbetine adayan bilim insanlarında kolonyal çalışmaları Frederick Cooper'ın deyişiyle "emperyal tarihin durgun kısmı" olmaktan kurtarıp çağdaş akademideki en son moda bir disiplinler arası çalışma haline getiren olağanüstü bir patlama yaşadı.⁶

0.1 Marksizm ve Emperyalizm

Böylece, imparatorluk ve emperyalizm tekrar gündeme geldi. Bu durum, imparatorluk ve emperyalizmin ne şekilde anlaşıldığı sorusunun cevaplanmasını gerektirmektedir. Emperyalizme ilişkin tanımlamalar çok geniş veya çok dar biçimlerde yapılabilmektedir. Tarihçiler ve sosyologlar emperyalizmi politik tahakkümün özgül bir biçimi olarak kavramaktadır. Örneğin Michael Doyle, imparatorluğu kısa ve öz bir biçimde "emperyal bir toplumun başka bir siyasal toplumun hükümranlığını fiilen denetim altında tuttuğu formel ya da enformel ilişki" olarak tanımlamaktadır.⁷ Cooper ise daha gevşek bir tanımlama sunarak imparatorluğu, hükümrân ve hükmedilen

---

⁶ F. Cooper, *Colonialism in Question* (Berkeley ve Los Angeles, 2005), s. 5; ayrıca bkz. A.g.e., bölüm 2, "The Rise, Fall, and Rise of Colonial Studies, 1951-2001". Bu atf için Sharad Chari'ye müteşşekirim.

⁷ M.W. Doyle, *Empires* (Ithaca, 1986), s. 30. Aksini yapmamı gerektirecek özel bir neden olmadıkça "emperyalizm" ve "imparatorluk" kavramlarını birbirlerinin yerine geçebilir şekilde kullanacağım.

Dizin

- Açık Marksizm, 144, 159
AEG, 300
Afganistan, 21, 22, 51, 328,
340, 347, 348, 401, 402, 420
Afrika, 24, 92, 99, 239, 253,
288, 307, 320, 333, 340,
344, 345, 391, 402, 414
Afrika Boynuzu, 402, 414
Almanya, 32, 34, 44, 86, 96,
114, 126, 132, 133, 134,
144, 154, 164, 173, 261,
265, 274, 275, 282, 283,
284, 287, 294, 295, 296,
298, 299, 300, 310, 311,
312, 315, 317, 322, 323,
324, 330, 332, 348, 354,
355, 361, 374, 396, 408, 409
Alt-emperyalizmler, 347
altın standardı, 272, 297, 312,
349, 351, 359, 383, 410
Amerikan Devrimi, 250
Amerikan İç Savaşı, 265,
270, 280
Amsterdam, 52, 200, 245, 247
Angola, 348
anti-emperyalizm, 21, 33,
421
Anvers, 200, 241, 245
Arjantin, 84, 286, 288, 341,
344
artık değer, 63, 65, 66, 67, 68,
72, 74, 78, 79, 81, 83, 84,
95, 103, 106, 118, 120, 152,
200, 204, 217, 218, 219,
220, 222, 227, 231, 263,
288, 327, 381
askeri harcama, 120, 248,
252, 269, 323, 325, 327,
330, 397
aşırı birikim, 139, 262, 392
Atina, 217
Augsburg, 241
Auschwitz, 300, 324

- Avrupa Birliği, 28, 173, 280,
323, 355, 377, 395
- Avrupa Ekonomik
Topluluğu, 323
- Avrupa Kömür ve Çelik
Topluluğu, 322
- Avrupa Merkez Bankası,
410
- Avustralya, 84, 272, 288, 293
- Avusturya-Macaristan, 274
- Azerbaycan, 356, 401
- Babür İmparatorluğu, 220,
221, 222, 290
- BAE Systems, 399
- bağımlılık kuramı, 196, 346
- Baran, Paul, 117
- Batı Avrupa, 45, 56, 165, 173,
182, 200, 205, 215, 273,
294, 318, 321, 322, 323,
325, 328, 329, 341, 361
- Batı Hint Adaları, 286, 304,
306
- Bayer, 376
- Belarus, 295
- Bengal, 24, 290
- Beş Yıllık Planlar, 114, 298
- Birinci Dünya Savaşı, 32, 42,
76, 80, 84, 86, 89, 98, 99,
104, 121, 285, 294, 295,
298, 360, 366
- Birleşmiş Milletler, 24, 364
- Bizans İmparatorluğu, 223
- Blackwater, 416
- BMW, 301
- Bosna, 402
- Bretton Woods sistemi, 321,
331, 390
- Brezilya, 239, 280, 335, 341,
342, 367, 388
- Britanya İmparatorluğu, 17,
18, 266, 276, 289, 307, 314
- Canon, 376
- Carter Doktrini, 340, 412
- Cato Enstitüsü, 183
- Cezayir, 33, 333, 334
- Christian Dior, 376
- Coca-Cola, 376
- Çin, 19, 23, 24, 27, 37, 45, 51,
98, 99, 100, 126, 214, 215,
221, 222, 224, 225, 226,
228, 229, 230, 232, 238,
239, 243, 273, 286, 292,
296, 301, 308, 333, 338,
339, 342, 344, 363, 364,
367, 371, 373, 376, 377,
379, 388, 389, 390, 392,
395, 396, 400, 404, 405,
406, 407, 408, 410, 413, 414
- Dawes Planı, 311
- değer kuramı, 58, 61, 62, 63,
69, 70, 107, 153, 272, 335
- Demokratik Kongo
Cumhuriyeti, 345, 378
- Deng Xiaoping, 389

devlet kapitalizmi, 75, 102,
111, 113, 136, 298, 317,
332, 342, 343, 389, 410
devlet kuramı, 41, 135, 136,
140, 141, 145
devlet sistemi, 7, 44, 47, 143,
145, 231, 290, 322
devlet türetim tartiřması,
151
devlet yöneticileri, 160, 161,
162, 163, 164, 165, 166,
173, 176, 186, 187, 266,
268, 273, 278, 303, 317,
321, 323, 384, 398, 399,
400, 404, 406
Doğu Asya, 41, 45, 175, 182,
226, 231, 257, 293, 301,
328, 341, 342, 344, 351,
354, 357, 365, 368, 377,
389, 396, 399, 405, 408,
410, 418
Doğu Hindistan Őirketi, 224,
242, 290
Dokuz Yıl Savaşları, 246
dolar, 288, 316, 325, 326, 329,
351, 354, 359, 386, 390,
393, 399
Dutch Revolt, 241
Dünya Bankası, 316, 329,
335, 343, 344, 365, 379,
385, 397, 405
dünya ekonomisi, 79, 102,
104, 113, 115, 117, 126,
127, 130, 141, 160, 168,
169, 194, 197, 198, 205,
216, 224, 236, 247, 248,
261, 264, 267, 268, 270,
271, 272, 275, 287, 294,
296, 307, 308, 329, 331,
335, 342, 352, 367, 369,
374, 382, 390, 394, 412, 418
dünya sistemleri kuramı,
160, 196, 202, 268
egemenlik, 29, 147, 173, 175,
194
ekonomik krizler, 32, 74, 75,
83, 95, 103, 106, 110, 113,
115, 262, 381
ekonomik rekabet, 40, 41, 44,
115, 158, 231, 291, 306,
328, 330, 332, 401
emek aristokrasisi kuramı,
98, 99
emek gücü, 63, 67, 68, 84,
103, 106, 119, 195, 201, 206
encomienda sistemi, 198, 240
Endonezya, 242, 341
Ericsson, 376
eşitsiz ve bileşik gelişme, 8,
125, 168, 169, 172, 174,
176, 347
Falkland/Malvinas Savaşı,
344
Feodal  retim tarzı, 209
Filipinler, 31, 335, 341

Financial Times, 367, 373, 374,
377, 379, 381, 388, 390,
392, 394, 395, 397, 406
finans kapital, 32, 73, 74, 76,
87, 90, 96, 101, 102, 105,
132, 133, 134, 139, 141,
259, 265, 285
finansal krizler, 72
Finlandiya, 295
Flextronics, 376
Ford, 300, 375
Fransa, 86, 154, 173, 215, 219,
235, 241, 245, 247, 248,
250, 251, 253, 265, 269,
278, 285, 294, 310, 315,
322, 323, 324, 332, 334, 396
Fransız Devrimi, 250
Geç Antik Çağ, 219, 222, 223,
231
General Motors, 300, 375
Genova, 245, 421
göçebeler, 233
Gümrük Tarifeleri ve Ticaret
Genel Anlaşması, 329
Güney Afrika, 34, 84, 92,
278, 288, 307, 341, 345
Güney Afrika Savaşı, 92, 278
Güney Kore, 23, 341, 342
Güney Osetya, 357
Gürcistan, 51, 356, 397, 401,
418
Haiti Devrimi, 253
Halliburton, 41, 416
Hamam, 416
haraca dayalı üretim tarzı,
218, 220, 237
Harvey, David, 7
hegemonya, 29, 51, 182, 189,
202, 245, 249, 267, 268,
310, 345, 349, 352, 359,
366, 397, 407, 415
Hıristiyanlık, 37
Hindicini, 302, 333, 334, 338,
346
Hindistan, 23, 24, 34, 51, 212,
214, 224, 238, 239, 243,
248, 253, 272, 288, 289,
290, 291, 292, 293, 297,
315, 321, 334, 341, 342,
345, 360, 364, 367, 373,
377, 379, 400, 404, 415
Hiroşima, 303
Hitachi, 375
Hizbullah, 416
Hollanda, 40, 174, 200, 205,
208, 239, 240, 241, 242,
243, 244, 245, 246, 248,
249, 251, 253, 254, 269,
270, 302
Honda, 376
Honduras, 281
Hong Kong, 335, 341, 371
IBM, 376
IG Farben, 300
II. Philip, 240
II. Wilhelm, 294

Intel, 376
İrak, 15, 16, 21, 22, 31, 34, 40,
41, 44, 51, 139, 180, 181,
202, 328, 344, 345, 346,
347, 352, 360, 396, 397,
401, 402, 411, 413, 415,
416, 418, 420
ideoloji, 72, 303, 305, 306
İkinci Dünya Savaşı, 33, 44,
108, 117, 122, 133, 135,
165, 183, 195, 265, 302,
303, 308, 314, 315, 317,
326, 333, 361
ilkel birikim, 78, 83
İngiliz Milletler Topluluğu
Tercihli Gümrük Tarifesi,
297, 316
İran Devrimi, 328, 340, 347
İspanya, 31, 240, 245, 248,
251, 269, 309
İsrail, 180, 183, 345, 357, 411,
412, 413, 416
İsviçre, 98, 319
işçi sınıfı, 56, 77, 80, 98, 110,
120, 163, 381, 389
İtalya, 34, 98, 238, 315, 322
Japonya, 19, 27, 44, 51, 114,
126, 175, 214, 257, 261,
276, 283, 292, 296, 298,
301, 315, 317, 318, 319,
320, 326, 328, 330, 333,
338, 340, 341, 344, 351,
354, 361, 365, 377, 391,
395, 399, 400, 405, 408,
409, 415
jeopolitik rekabet, 40, 43, 44,
46, 51, 90, 91, 125, 138,
141, 154, 158, 176, 184,
250, 255, 259, 264, 275,
284, 286, 317, 328, 330, 408
Kanada, 280, 282, 286, 288,
293
kapitalist gelişmenin
aşamaları, 262
kapitalist üretim tarzı, 34,
47, 58, 60, 63, 64, 67, 75,
78, 131, 151, 152, 153, 156,
158, 159, 161, 168, 172,
194, 213, 260, 262, 418
Karolenj İmparatorluğu, 231
Kenya, 334
Keynesçilik, 167, 383
Kıbrıs, 334
klasik Marksist
emperyalizm kuramı, 32,
43, 47, 104
Komünist hareket, 100
Kore, 301, 323, 325, 326, 328,
338, 342, 343, 362
korumacılık, 292, 358
Kosova, 402
köleci üretim tarzı, 231
köylü sınıfı, 219
Kraliyet Donanması, 255,
279, 360

kuram, 25, 32, 38, 40, 46, 52,
64, 73, 74, 99, 135, 142,
157, 176, 183, 263, 264,
279, 327, 368
Kuveyt, 347
Kuzey Amerika, 45, 56, 182,
214, 240, 241, 248, 282,
304, 329, 341, 375, 404
Küba, 265, 280
Küba füze krizi, 265
küreselleşme, 7, 17, 20, 24,
27, 31, 46, 104, 148, 170,
171, 214, 329, 350, 374, 421
Latin Amerika, 30, 196, 286,
288, 310, 320, 335, 341,
342, 376, 391, 396
Lehman Brothers, 382
Liberal Demokratik Parti,
399
liberal uluslararasıılık, 369
Londra, 17, 19, 20, 23, 24, 27,
29, 32, 33, 35, 44, 45, 46,
49, 52, 56, 57, 59, 62, 64,
69, 71, 77, 80, 81, 85, 89,
90, 92, 100, 101, 102, 108,
109, 111, 114, 115, 116,
119, 132, 133, 134, 136,
137, 138, 140, 142, 146,
147, 150, 152, 156, 164,
166, 181, 185, 189, 194,
195, 196, 199, 200, 201,
206, 208, 211, 212, 213,
214, 216, 217, 218, 227,
234, 238, 241, 246, 247,
249, 251, 253, 255, 258,
263, 265, 266, 267, 268,
269, 271, 273, 274, 275,
276, 278, 279, 281, 282,
283, 284, 285, 286, 287,
289, 290, 292, 296, 298,
300, 302, 306, 307, 308,
312, 315, 316, 317, 318,
320, 321, 324, 330, 331,
334, 337, 339, 340, 341,
343, 345, 348, 352, 354,
357, 358, 359, 360, 366,
367, 374, 378, 379, 382,
383, 388, 389, 390, 394,
403, 408, 409, 412, 413,
415, 416, 421
lordlar, 206, 207, 220, 233,
237, 238, 250
Mağrip, 377
Malezya, 335, 341
MAN, 301
Mançurya, 302
Marksizm, 5, 8, 18, 33, 46, 56,
80, 142, 178, 180, 202, 369
Marshall Planı, 320, 321, 326
Meiji Restorasyon, 301, 399
Meksika, 240, 282, 335, 341,
354, 357, 373, 377
meta fetişizmi, 64
Mısır, 273, 286, 324, 341
Milletler Cemiyeti, 310
Ming hanedanlığı, 226

Moğol İmparatorluğu, 216
Monnet Planı, 322
Monroe Doktrini, 282, 283
Motorola, 376
mülksüzleştirme yoluyla
birikim, 40, 83
Nagazaki, 303
Napolyon Savaşları, 249, 402
Nasyonal Sosyalizm, 164,
301, 308
National Security Strategy,
404
NEC, 375
neoklasik ekonomi, 130, 343
neoliberalizm, 39, 384
New Left Review, 19, 44, 61,
62, 122, 123, 143, 151, 162,
184, 203, 230, 261, 264,
306, 331, 340, 355, 364,
365, 380, 382, 384, 389,
400, 403, 415
Nikaragua, 20, 347
Nissan, 376
Nixon Doktrini, 346
Nokia, 376
Northern Rock, 36, 37, 38
NSC 68, 325, 326
Orta Asya, 51, 216, 227, 285,
356, 402, 405
Orta Doğu, 8, 183, 285, 324,
339, 340, 345, 402, 411,
412, 415, 416, 418
Orta ve Doğu Avrupa, 56,
198, 205, 274, 300, 356,
373, 377
Osmanlı İmparatorluğu, 285
Ostpolitik, 332
Otuz Yıl Savaşları, 122, 145,
269, 337, 409
Ödünç Verme ve Kiralama,
316
örgütlü kapitalizm, 110, 112,
287, 312
Özbekistan, 405
Pakistan, 51, 345, 402
Pearl Harbor, 302, 316
petrol, 41, 302, 339, 340, 345,
352, 378, 409, 411, 412,
415, 416
Philip Morris, 375
Philips, 376
Politik Marksizm, 47, 143,
145, 159, 207
Polonya, 205, 206, 295, 307
Porsche, 301
Portekiz, 239, 242, 248, 333
post-kolonyalizm, 25
pre-kapitalist üretim
tarzları, 67, 209
proto-sanayileşme, 238
Prusya, 265, 274, 360
Qing hanedanlığı, 230
rant, 98, 109, 169, 219, 232,
233

- Roma İmparatorluğu, 174,
220, 223, 224
- Ruhr, 86, 173, 322
- Rus Devrimi, 57
- Rusya, 45, 51, 109, 117, 126,
168, 265, 274, 285, 294,
295, 301, 309, 342, 356,
360, 363, 367, 378, 388,
395, 401, 404, 405, 414, 418
- Saddam Hüseyin, 22, 328,
346, 362
- Sanayi Devrimi, 60, 230, 252,
253, 271, 287, 305, 373
- sanayi kapitalizmi, 154, 230,
270, 271, 273, 274, 275,
291, 338
- Satın Alma Gücü Paritesi
(SAGP), 363
- Schuman Planı, 322
- Seksen Yıl Savaşları, 269
- serbest ticaret, 30, 31, 74,
212, 278, 281, 286, 291,
312, 358
- serbest ticaret emperyalizmi,
30, 31, 286, 358
- sermaye birikimi, 40, 62, 66,
79, 80, 86, 101, 105, 116,
137, 149, 154, 160, 163,
166, 172, 199, 201, 206,
257, 258, 261, 262, 263,
265, 285, 309, 341, 389, 410
- sermayenin organik
bileşimi, 106, 118, 169, 327
- Sırbistan, 414
- Siemens, 300, 375
- silahlanma yarışı, 121, 275,
327
- Singapur, 335, 341
- siyasi birikim, 250
- siyasi olarak oluşturulmuş
mülkiyet, 213, 254
- Soğuk Savaş, 7, 44, 47, 49,
125, 157, 173, 175, 187,
259, 265, 328, 332, 338,
344, 345, 347, 348, 353,
367, 370, 395, 405, 406, 413
- Song hanedanlığı, 224, 225,
227
- Sony, 376
- Sosyal Darwinizm, 93
- Sovyetler Birliği, 114, 175,
259, 279, 298, 299, 317,
318, 322, 325, 326, 347,
355, 368
- sömürü, 64, 66, 68, 102, 109,
196, 211, 220, 356, 420
- Surat, 224
- Şanghay İşbirliği Örgütü,
405
- Taliban, 22
- Tayland, 341
- Tayvan, 301, 341, 343, 405,
406, 414
- tekelci devlet kapitalizmi
kuramı, 135

tekelci kapitalizm, 88, 114,
115, 117, 118
ticaret, 30, 71, 86, 92, 99, 175,
195, 199, 200, 208, 210,
212, 215, 217, 223, 224,
226, 228, 239, 242, 245,
248, 249, 251, 253, 271,
272, 276, 286, 290, 292,
293, 309, 317, 321, 329,
338, 340, 353, 399, 409
Total Fina Elf, 375
Toyota, 376
tüccar sermayesi, 208, 213
Türkiye, 345, 377
Ukrayna, 295, 299, 356, 397,
401
ultra-emperyalizm, 89, 100,
121, 125, 127, 149, 385, 409
ulus devlet, 96, 98, 102, 134,
140, 147, 149, 197
ulusal çıkar, 186, 187, 309,
323, 357, 398, 411
Ulusal Hükümet, 297, 298
ulusaşırı şirketler, 142, 340,
344, 354
Uluslararası İlişkiler, 8, 42,
50, 129, 141, 144, 267, 369,
405
Uluslararası Para Fonu, 354
Unilever, 376
ücretli emek, 36, 63, 72, 179,
187, 205
Üçüncü Dünyaçılık, 20
üretim güçleri, 60, 101, 102,
116, 155, 178, 179, 199,
298, 369
üretim ilişkileri, 35, 43, 60, 66,
79, 102, 143, 151, 153, 159,
174, 177, 178, 179, 195,
198, 202, 203, 205, 206,
210, 222, 223, 231, 232,
237, 238
V. Charles, 240
Venedik, 200, 245
Venezüella, 281
vergilendirme, 120, 153, 162
verimlilik, 26, 55, 107, 170,
171, 215, 227, 243, 244,
250, 374, 381
Vestfalya Antlaşması, 145
Vietnam, 31, 328, 331, 333,
339, 341, 345, 347, 362, 420
Volkswagen, 301, 375
Washington Post, 400, 401,
416
XIV. Louis, 269
yabancı yatırım, 95, 285, 331,
334, 335, 370
yapısal realizm, 50, 141, 156,
180, 183, 184
yapısalcılık, 32, 177
Yedi Yıl Savaşları, 290
yeni muhafazakarlar, 404,
413, 414, 415
Yeni Zelanda, 272

yeniden üretim kuralları,
195, 203, 209, 211, 219, 230
yeniden üretim şemaları, 39,
77, 81, 118
yetersiz tüketim, 83, 94

yoksulluk ve eşitsizlik, 24,
379, 380
Young Planı, 311
yumuşak güç, 368, 408
Yunanistan, 234, 345